

**ПОДІЛЬСЬКЕ КНЯЗІВСТВО
ЗА ЧАСІВ КНЯЗІВ КОРІАТОВИЧІВ:
НЕВІДОМИЙ РУКОПИС Ю. СІЦІНСЬКОГО¹**

Праці Юхима (Євтіма) Йосиповича Сіцінського² відомі багатьом дослідникам, які займаються вивченням історії Поділля. Він був відомим українським істориком, археологом, етнографом та мистецтвознавцем кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. Його перу належить понад 200 наукових праць, серед яких найбільш вагоме значення мають монографії: «Город Каменец-Подольский. Историческое описание» (1895), «Древнейшие православные церкви в Подолии» (1890–1895), «Бакота, древняя столица Понизья» (1899), «Приходы и церкви Подольской епархии» (1901), «Южно-русское церковное зодчество» (1907), «Оборонні замки Західного Поділля» (1928).

Незважаючи на досить солідний доробок Ю. Сіцінського, найбільшим творчим задумом вченого було написання 5-ти томної монографії «Нариси з історії Поділля». За його життя у 1927 р. у Вінниці був надрукований лише 1-й том і оголошено, що незабаром вийде 2-й. Однак доля вирішила інакше: інші томи так і не побачили світ. Лише у 2000 р. Ольга Пламеницька надрукувала частину 3-го тому «Стародавні племена й народи на Поділлі за історичних часів перед заснуванням Київської держави», який зберігався

---

¹ Цими рядками висловлюю щире вдячність члену Історико-культурологічного Подільського братства, Мошаку Мирославу Івановичу, за надану можливість користуватись рукописом Ю. Сіцінського та допомогу при підготовці тексту до друку.

² Докладніше стосовно біографії вченого, його творчого життя див: Юхим Сіцінський в історії та культурі Поділля: Збірник наукових праць за підсумками всеукраїнської науково-практичної конференції. – Кам'янець-Подільський, 2004. – 180 с.; Завальнюк О. Історія Кам'янець-Подільського державного університету в іменах (1918–1921 рр.). – Кам'янець-Подільський, 2006. – С. 298–302.

в особовому фонді Ю. Сіцінського Державного архіву Хмельницької області (№ 3333. – Оп. 1. – Спр. 31)¹. Доля інших томів донедавна була невідома.

Останній, п'ятий, том мав умовну назву «Поділля під владою Литви» і дотепер вважався втраченим. Проте нещодавно рукопис потрапив з приватної колекції одного із кам'янчан до Історико-культурологічного Подільського братства. Як він опинився у руках колекціонера, достеменно невідомо. Можливо, що під час насильницького виселення Ю. Сіцінського на Підзамче у 1933 р.² На цей факт варто звернути особливу увагу. Ось як про це згадувала племінниця Юхима, Євгенія Монастирська: «Раптом дядько бачить через вікно, що у двір заїжджає грузова автомашина. Він виходить у двір. Вручають ордер на перевезення його на Підзамче. Дядько просить цих людей забирати не всю бібліотеку. Він відбирає більш цінне: свої праці, альбоми, просить цих людей, що прибули, що він сам відвезе частину бібліотеки, але ніхто його не слухає. І от стали жбурляти книги, як дрова на автомашину. Автомашина виявилась замалою для такої великої бібліотеки, яка була у дядька, навалили до верху, дорогою губили книги. Були загублені альбоми (найцінніші для дядька) та книги. Дядько давав у газету об'яву – хто знайде, принести йому за винагороду. Але ніхто нічого не приніс. Це зовсім приголомшило дядька. Так жахливо повелися з ним, навіть не попередили. Коли я прийшла до дядька на Підзамче і ми носили (книги. – Д. В.) у повітку, де звалена була вся [його] бібліотека, то я жахнулася того, що побачила. Це (була. – Д. В.) величезна купа порваних, пошарпаних книг»³.

Очевидно, що рукопис 5-го тому (а також 4-й том – «Пониззя та Побужжя за часів Київського та Галицького князівства», який зараз також зберігається у фондах братства) підібрав хтось із кам'янчан і, передаючи з рук у руки, зберіг до наших днів. Ця праця, під назвою «Поділля за часів литовського панування», являє собою зшиток паперу різних розмірів із загальною кількістю у 107 аркушів. Текст написано власною рукою Ю. Сіцінського. За змістом – це історія Подільського князівства із середини XIV ст. і до 1434 р. Наразі невідомо, коли саме був написаний текст. Можемо лише стверджувати, що він

¹ Сіцінський Є. Стародавні племена й народи на Поділлі за історичних часів перед заснуванням Київської держави / Пламеницька О. Цінна розвідка з наукової спадщини Є. Сіцінського // Пам'ятки України: історія та культура. – Ч. 3–4 (128–129). – 2000. – С. 46–57.

² За рішенням Кам'янець-Подільського народного суду у сім'ї Сіцінських вилучався флігель і вони переселялись у будинок Юлії Антонівни Ундерко (Національний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець». Фонди. – Справа № 1464. Домоволодіння Сецинського. – Арк. 59).

³ Державний архів Хмельницької області. – Ф. 3333: Фонд Ю. Сіцінського. – Оп. 1. – Спр. 38. – Арк. 21.

постав після 1928 р., оскільки саме в цьому році вийшла праця В. Розова «Українські грамоти XIV в. і першої половини XV в.» та монографія Ю. Сіцинського «Оборонні замки Західного Поділля», на які покликається автор, і вони є останніми у хронологічному списку використаної наукової літератури.

Ми пропонуємо до друку першу частину монографії, у якій викладено історію діяльності чотирьох братів Коріатовичів: Юрія, Олександра, Костянтина та Федора на території Подільського князівства у другій половині XIV ст. Текст подається повністю в авторській редакції і супроводжується сучасним науковим коментарем. У круглих дужках розкрито скорочення, зроблені Ю. Сіцинським, а у квадратних – наше доповнення змісту тексту. Крім цього, посилання здійснювались двома типами цифр: арабські – посилання власне Ю. Сіцинського, а латинські – наші.

Частина 1. Князі Коріатовичі

Про організаторів культурно-політичного життя Поділля другої половини XIV ст., князів Коріатовичів^I, маємо небагато історичних відомостей; причому деякі відомості суперечливі й запутані.

Батько цих Подільських князів Коріят^{II} – був братом Великого князя Литовського Ольгерда^{III} й держав Новгород (Новогрудок) Литовський^{IV}. Він, певне, був християнської православної віри й мав християнське ім'я Михаїл. У нього було чотири сина. Запально – руська літопись перераховує їх в такому порядку: Юрій, Александр, Константин і Федір. Оці сини Коріата й стали Подільськими князями.

Юрій Коріатович^V був, здається, старшим братом, бо його ім'я стоїть першим в літописнім списку й його діяльність торкається головним чином столиці Подільського князівства – Кам'янця^{VI}. В другій умові Казіміра^{VII} з литовськими князями, 1366 року^{VIII} згадується з польського боку, крім Юрія Наримунтовича Белзького, ще «другий Юрій та Александр».

Юрій перший раз згадується в історичному документі 1349 р^{IX}., в умові Литовських князів з Польським королем Казіміром. Деякі історики запевняють, що то були Князі Коріатовичі й гадають, що певне Юрій Коріатович володів якоюсь землею на Волині, або Червоній Русі, за які тоді йшла боротьба між Польським королем та Литовськими князями, і через те мусів увійти в якісь обов'язки щодо Польського короля.

Про діяльність на Поділлію Юрія Коріятовича мало що відомо. Ми маємо тільки одну грамоту Юрія, видану ним разом з братом Олександром місту Кам'янцю 1374 р.

Грамота князей Юрія и Александра Коріятовичей місту Камянцю. 7 січня 1374 р.

Князь Юрій Коріятович разом зі своїм братом Александром дає ґрунти й права міщанам міста Кам'янця.

Грамота була написана на руській мові, але ні подлинної грамоти, ні руського тексту її не збереглося, а тільки польський переклад пізнішого часу. Що грамота була на руській мові, найраніша офіційна вказівка відноситься до 1564 р. і в книзі люстрації Теревовельського замку значиться такий запис 1564 р.: «Rayce i mieszczanie Kamienieccy prawa Maydeburaskiego...ukazali list stary Ruski Iurego Kmietowicza (очевидно помилка, – замість: Koriatowicza) kniazia Podolskiego i brata iego kniazia Alexandra na zasadenie miasta Kamienieckiego tyysiacznego trzechsetnego siedmdziesiatego czwartego, dobry list stary quatenus in usu»¹.

Грамота ця в польськiм перекладі видана в таких виданнях:

1) Матеріали до історії суспільно – політичних і економічних відносин західної України. Зібрав і видав Михайло Грушевський. Частина I. У Львові 1906 (Передрук з тт. LXIII, LIV и LXIX Записок Наукового Тов(ариства) ім. Шевченка), док. №II, ст. 2–3. Текст виданий по виписі «з ревізії прав 1564 р.» – Литовська Метрика Москво(ського) арх(іва) міністерства Справедливості², IV. В. кн.17, с. 44. По тій виписі грамота не повна: нема початку и кінця. Грушевський зазначає дату грамоти: 7 січня, треба «лютий» розуміти, як «січень».

2) Podole, Wolyń, Ukraina – obrazy meisc i czasów», przez Alexandra Przedzieskiego». Tom pierwszy, Wilno, 1841 р., ст. 140–143. Грамота надрукована по двом редакціям: по виписі 1564 р. в підтвердженню короля Станіслава Августа 1780 р. і по виписі з якихось «книг Коріятовичів», що зберігалася колись в Кам'янецькiм магистраті. В тій останній редакції грамота має початок, з зазначенням имени князя й кінець з показанням свідків. Передруковано в книжці Сементовського: «Каменець – Подольській» ст. 41–42.

3) «Очерк известій о Подольской земле до 1434 года». Н. Молчановського, ст. 206–209. Тут надрукована сводка грамоти по виписі 1564 р. з Коронної Метрики и копії, що збереглася в Кам'янецькiм магистраті.

---

¹ Книга Київ(ського) Центр(ального) Архіву №4562, fol 690; Молчановський, 206 (Тут і далі такий варіант посилання Ю. Сіцінський робить на працю: Молчановский Н. Очерк известий о Подольской земле до 1434 г. (Преимущественно по летописям). – К., 1887. – Д. В.).

4) «Каменецкій Свято – Троицкій первокласный монастырь» Д. Синицького, Каменец – Под(ольский), 1868, ст. 54–56. Тут надрукована грамота по копії, завірений президентом Кам'янця Аслановичем, але не зазначено де та копія збереглася. В тій копії є якісь нісенітниці: грамота дається якомусь місту Саткам.

Треба визначити, що такий текст грамоти 1374 р. внесено в двох королевських грамотах: Августа III – 1735 р., 17/VI и Станіслава Августа 1765 р., 29/V. Ці грамоти на пергаміні, зберігаються в Кам'янецькому Іст(орико) – Арх(еологічному) музеї. Дата грамоти в різних виданнях зазначена різна: 7 ноябрю, 7 листопада, 7 лютого. Цю різницю дат проф(есор) Грушевський спростовує так: 7 січня, в день Св(ятого) Іоанна Хрестителя.

З виданих текстів виявляється дві редакції польського перекладу грамоти 1374 (р.): одна редакція давніша, видана повністю 1564 р., и друга пізніша, по випісах XVIII (ст.)¹

Поміщаємо тут польський переклад по більш правильній виписці, виданій проф(есором) М. Грушевським.

Грамота 1374 р. по випісі з коронної Метрики 1564 р. з доповненням по Редакції Кам'янецькій кінця XVIII в.²

«Stanislaus Augustus, Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Mazoviae, Samogitiae, Kijoviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensciae, Severiae et Czernigoviae. Significamus praesentibus literis Nostris, quorum interest, universis et singulis reperiri in archivio Metrices regni librum vulgo intitulum: fransumpta literarum Palatinatus Podoliae in conventu Regni generali anno 1564 Varsaviae celebrato per incolas ejusdem Palatinatus productarum, in eoque contineri sub die nona februarii, folio 44, privilegium a civibus Camenecensibus exhibitum tenoris sequentis:

[Камен(ецька) редакція]: W imie Ojca i Syna i Duchy Swiętego Amen. Mi Kniaz Jorgiey Kuriatowicz Bożą miłością Kniaz y Hospodar Podolskiey ziemie, z bratem swoim Kniazem Alexandrem, czyniemy wiadomo swoim listem, y to będzie wiadomo każdemu]^{xi} kto na ten list wejzzy [Кам(’янецька) ред(акція): popatrzy], iz eśmy [Кам(’янецька) ред(акція): ześmy] przyzwali k sobie mieszczany do

---

¹ Пізніша редакція не зовсім певна; тут є деякі зміни на користь міста. Так, зпочатку замість тексту 1-ої редакції: ześmy przyszwaly k szobie mieczani do Camienieczkiego miasta, в 2-ій редакції якась нісенітниця: ześmy przywalili k sobie miasto Satki do Kamiensa Miasta; в 1-ій ред(акції) dalismy Volę na 20 lata, в 2-й: на 24 lata; в 1-й ред(акції): dalismy lanow 200, а в 2-й – 204; в 1-й ред(акції): dalismy wimierzicz, в 2 – й ред(акції) nie mierzac; в 1-й ред(акції) do xiezich niw, в 2-й ред(акції) do kniezech win; в 1-й ред(акції) miessiacz lutego, в 2-й ред(акції) miesiaca nowembra.

² Молчановський, 207–209.

Camienieczkiego miasta a daliśmy wołą na dwadzieścia lat [Кам(’янецька) ред(акція): na 24 lata] a dwieście [Кам(’янецька) ред(акція): 204] lanów daliśmy ku miastu a między Muxą a Bagowiezą od Tarnawskiej drogi lasz od Korowi ziemie the asz do Dniestru daliśmy k miastu tam im łany wymierzyć [Кам(’янецька) ред(акція): niemierzac], y daliśmy rzeki brzeg Nistru od ujścia Muxe az do ujścia Bakowice. A jeszcze krom tego daliśmy k miastu pastwy wygon od miejskiej krynice do Muxe a Muxą dołem do xiężich nizo [niw? Кам(’янецька) ред(акція): win]. A kiedy wołą wysiedzą mieszczanie, maja dawać od lanów po dwadzieścia groszy szerokich płatu. A sądzic się im przed swem prawem, przed swemi rajcami, a wojewodzie nie treba sie w to wstepowac nic. Jesli będzie który bojarrin albo służebnik niazi^{xii} albo ziemianin uczyni krózą winę w mieście, y z tej winy dostoiem będzie śmierci mieszczanow niekarząc go w książęce karanie na zamek, niechajże sam kniaz karze swoje ludze. Jeśli będzie kniaz zemianin albo dworzanin miec będą sąd z mieszczaninem, tedy sądzić wojewodze z wojtem, i bęndzeli winował kniaz dworzanin albo ziemianin, niechajże wojewoda bierze winę na kniazic ludziach, a jeśli będzie mieszczanin winował, tedy wojt winę wezmie. A cokolwiek win będzie wszistkich, przyidzie wojtowi trzecia część winy, a dwie części winy to kniaz daie ku miastu na pomoc. A jatki sukenne i kramne i szewcze i chlebne, rzeznicze i łasnią to kniaz odpuscił k miastu, co przyidzie kolwiek pieniędzy z tego, to miastu nalezeć ma. Mieszczanom mocnić miasto dla siebie; jesli by mieszczanie nie chcieli budować miasta temi pieniędzi, tedy te pieniądze od mieszczan zaś mają byc dane kniazowi w skarb. A cokolwiek się stanie po grzechu, czego Boze niedai, aż który czlowiek Bozym przepuszczeniem umrze i z domem wszystek i z żoną, wojtowi i mieszczanom dzierzec ten dom rok i sześć niedziel a nic z tego domu nie ruszac aż się najdzie przyrodni jakis jego plemienia. Zaten rok i za sześć niedziel jesli się nie najdzie nikt jego pokolenia, tedy ten dom dać kniazui, to na jego woli będzie, kogo zechce, tego w ten dom posadzi. A wysiedziawszy wołą dwadzieścia [Кам(’янецька) ред(акція): 24] lat, mieszczanie mają dawać plat, a wójt i mieszczanie mają mnie kniazui sprzyjać i byc sprawedliwemi i wiernemi, a z wojewoda i boiary i z dworzany być z nami wespól przy złym i przy dobrym, i mają być pomocnicy i wczyntkiem i słowem i przyjażnią i mocą i radą bez wszelakiej chitrości. [Кам(’янецька) ред(акція): A na to zapisaliśmy swoi list i pieczęc zawiesili swego xięstwa. Swiatkowie na to Kamieniecki wojewoda Ostaphy Matwy Malentowic i z bratem swoim Siemionem, Hrinko Czer(wo?)nogrodzki wojewoda, Olesko Smotrycki wojewoda, Olesko Holodowic, Wasko Kobiak]. Pisan ten list na samku w Kamiencu 1374 od Bożeho Narodzenia miesiacza Lutego 7 dnia w dzien S. Jana Krzciciela [Кам(’янецька) ред(акція): A pisan list w zamku Kamienieckim roku 1374 po Bożim Narodzeniu miesiacza Nowembra siódmego dnia na Świętego Jana Krzciciela. Ręko Suprona Pisara Kniazieho]. Jacobus Chacziński consul Camenensis accepit literas superius scriptas. – Anod ejusmodi Privilegium pront in praefato libro continetur, Nos rescribi et parti requirenti authentice extradi permisimus. In quarum

fidem siggilum Regni praesentis est appressum. Datum Varsaviae decimal octava mensis Novembris anno Domini millesimo septingentesimo octuagesimo, Regni vero Nostri decimo septimo. Antonius Okęcki E(piscopus) P(oznaneus) S(upremus) R(egni) Canc(ellarius)».

Реставрируємо текст грамоти так, по – українськи:

«Во им'я Отця й Сина й Святого Духа, аминь^{xlii}».

Ми, князь Юрий Коріятович, Божою милост'ю князь і господар Подольської землі, з братом своїм князем Олександром, чинимо відомо своїм (цим)^{xlv} листом, і тоє (най) буде відомо кождому, хто на той лист гляне, що ми призвали до себе міщан до міста Кам'янця і далисьмо (їм) волю на 20 літ і 200 ланів дали до міста, між Мукшою^{xv} й Баговицею^{xvi} від Тарнавської дороги, ліс Откоров,¹ землі ті, аж до Дністра далисьмо місту та їм лани виміряти, і дали ми берег ріки Дністра від устя Мукши аж до устя Баговиці, і ще, крім того, далисьмо місту (для) пасовиська вигін од мійської криниці до Мукши, а Мукшою долом до Княжих нив. А коли волю виседять міщане, мають давати від ланів по 20 широких грошей² плати. А судитися їм по своїм правам перед своїми райцями, а воєводи не треба в те втручатися. А як трапиться, (що) якийсь боярин, або служебник княжий, або земянин учинить якусь вину в місті і через ту вину достоїн буде сметри, то міщанам не карати його именем князя (на замок), нехай сам князь карає своїх людей. Коли буде княжий земянин, або дворянин мати суд з міщанином, тоді судити воєводи з вйтом. Як буде винен княжий дворянин чи земянин, нехай воєвода бере вину (штраф) з княжих людей, а як буде винен міщанин, тоді вйт най возьме вину. А скільки буде всіх вин, пійде войтові третя частина вин, а дві частині вин князь дає місту на поміч. А ятки суконні, крамні, шевські, хлібні, різничі и лазню князь віддає місту: скільки буде прибутку з того, те місту має належати, щоби міщанам зміцнити місто для себе. А як би міщане не захотіли підкріпляти (укріпляти). –

---

¹ Це місце в виданих текстах так читається: lasz od korowі, але треба читати: «ліс Откоров», або «Откоровий». Урочище, або ліс Откоров, Вікторов, Откоровий находився в XV ст. на границі земель сіл Боришковець і Кульчієвць, коло заселення Кам'янецького руського вйта Кирика, чи Киріака. Назву «Откорів ліс» здибаєм в акті 1512 р., де перераховуються ліси, в околицях Кам'янця, на які кам'янецькі міщане заявили свої права вільного в'їзда. В 1539 р. власник села Боришковець Андрей Бонк веде судові тяжби з містом за ліс Віткорів або Окоров (Сецинській, Каменецкій уездъ, 110). І тепер існує ліс Віткорів на схід від Кам'янця між селами Оленівкою, Кульчієвцями і Боришківцями (сучасні села Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл. – Д. В.). По давним розграніченням цей ліс Віткорів належав до ґрунтів села Боришковець (див план... в музею).

² kiezich, knięzich –княжих, або, може ксенжих, священницьких, попових нив.

Д. В.) місто на ті гроші, тоді ті гроші від міщан мають бути віддані князеві в скарб. А як би сталося, на жаль, чого най Бог боронить, що якийсь чоловік, з Божого попущення, вмер зо всіма в домі і женою, тоді вїтові і міщанам держати той дїм рік і шість недїль і нічого з того дому не рухати, бо, може, знайдеться якась його рїдня; а як за рік і шість недїль не знайдеться з його рїдні (нікого. – *Д. В.*), тоді той дїм дати князеві, і тоді від волі його буде залежати – кого захоче, того й посадить в той дїм. А міщани, висидівши волю 20 літ, мають давати плату. А вїт і міщане мають мені, князеві, сприяти, бути справедливими и вірними, а з воєводою, боярами і дворянами мають бути разом, в одності при злих і добрих (обставинах) і мають бути помішниками й ділом й словом, і приязн'ю и міццю и порадою, без всякої хитрости.

Писаний той лист в замку, в Кам'янці, 1374 року від Божого народження місяця січня 7 – го дня, в день св. Іоанна Хрестителя. А на то, записалисьмо свій лист і печать привісили свого князівства. Свідки на то були: Кам'янецький воєвода Остафій Матвій Малентович з братом своїм Семеном, Гринко Червогородський воєвода, Олеско Смотрицький воєвода, Олеско Голодович, Васко Кобяк. Рукою Супрона, княжого писаря. Яков Хочинський. Радца Кам'янецький, одержав вищезазначену грамоту».

Грамота Юрія Коріятовича Кам'янцю показує, що кн(язі) Коріятовичі були не тільки верховними воєначальниками й захисниками зайнятої їми землі, але й упорядниками цієї країни.

Кн(язь) Юрій разом зі своїм братом Александром, як звичайно тоді робили для приваблення поселенців, дає міщанам землі 200 ланів, звільняє міщан на 20 років від всяких повинностей за даровану землю; дає їм право самоврядування – судитися перед своїм вїтом й радниками, встановляє межі княжої и магістратської юрисдикції, віддає місту прибутки з торгових і промислових яток, за що міщане повинні були укріпляти місто; при кінці (в)становляє порядок розпорядження так зв(аним) вимороченим майном.

В даруванні місту Кам'янцю самоврядування в юридичних формах цього дарування історики бачать запозичення з німецького, т. зв. магдебурзького права, яке в ті часи запроваджували польські королі в Червоній Русі. Але дійсне магдебурзьке право надано було Кам'янцю пізніше: в 1432 р. була видана Кам'янецькому войту грамота, що підтверджувала, німецьке чи магдебурське право¹.

Оця грамота, якою місту Кам'янцю було данно землі між річками Мукшою і Баговицею, аж до Дністра, породила безконечні суперечки и судові процеси міста з сусідніми землевласниками, що захвачували мійські ґрунти. Справа ця почалася в XVI ст., велася на протязі XVI–XVII ст., потім відновилася після

---

¹ Молчановський, 213.

турецької окупації, тягнулася на протязі XVIII ст., і перейшла в Російські суди XIX століття, і остаточно не була закінчена до останніх довоєнних часів.

Так от тільки відома одна вищезазначена грамота князя Юрія Коріятовича.

Им'я цього князя згадується в грамоті, виданій братом його Олександром в 1375 р. Смотрицьким^{xvii} доминиканам; в тій грамоті сказано: «што ж бль братъ нашъ князь Юрій Коріятович приданъ млинь къ церкви къ Матци Божій у Смотричи, то и мы, князь Александро, подтверживаемъ того своїмъ листомъ» (про цю грамоту див. нище, коли буде мова про Олександра Коріятовича).

Певне тоді, коли Олександр К(оріятови)-ч видавав ту грамоту, Юрія К(оріятови)-ча вже не було в живих.

Юрій Коріятович напевне заселив і укріпив місто Кам'янець. Він певне збудував Кам'янецький замок: грамота 1374 р. видана була в Кам'янецькому замку. В цьому своєму замку він, з братом Олександром, збудував православну церкву Покрови Пресвятої Богородиці. Про цю замкову церкву говорить опись замка 1494 р., що вона була десь в середині старого (камінного) замку і в ній «кожну неділю (воскресний день) відбувалася служба Божа по руському, або грецькому обряду»¹.

Та церква існувала до 1672 року, а в цім року один православний кам'ячанин «шляхетний» Михайло Маскевич, регент (завідувач) бродської Кам'янецької канцелярії, задумав, за поміччю братства тої церкви, збудувати нову, камінну церкву замість існуючої тоді старої дерев'яної церкви. На цю перебудову церкви Маскевич одержав дозвіл від короля Михаїла^{xviii}, який видав про це грамоту на пергаменті (переховувалася в церкві Львівської митрополичої капитули)². В тій грамоті говориться, що Кам'ян[ецька] замкова церква «була збудована блаженної пам'яті князями Александром и Юрієм Коріятовичами, дідичами й фундаторами міста Кам'янця, де в тамошньому замку, в тій же церкві, зпочивають їх останки».

Що в кам'янецькому замку була дерев'яна Покровська церква, побудована кн(язями) Коріятовичами, і що в тій церкві поховані фундатори церкви, згадує Київ(ський) митр[ополит] Петро Могила^{xxx} в своїх «Записках»³. А Петро Могила міг знати коли, навіть бути в ньому, бо в 1621 р. він молодим юнаком (24 р.) приймав участь в бою під Хотином^{xx}, [Брат...]^{xxi} Петра Могили Константин Могила син[...], що володів на Поділлю селом Устям^{xxii}, а сестра

---

¹ «Опись Подільских замков 1494 року» видано проф(есором) Грушевським (в) «Записках Наукового товариства ім. Шевченка» у Львові Т. VII, 1895 р. кн. 3-я.

² Сводная Галицко – русская летопись съ 1600 по 1700 годъ, составилъ А. С. Петрушевич, Львов, 1874., ст. 618; Літер(атурний) сборникъ изд(ан) Галицко – рускою мат(рицею) 1872 и 1873.

³ Архивъ Ю(го) – З(ападной) Росіи, ч. I, т. VII, ст.103.

його Марія, що була замужем за Ст(аніславом) Потоцьким, довго жили в Каменці.

Деякі польські письменники вказують, що кн(язь) Юрій і інші Коріятовичі були прихильні до католицизму і навіть були католиками: вказують на те, що Юрій дав Смотрицьким доминиканам млин; кажуть, що він збудував в Кам'янці костел Св. Петра и Павла¹ і що Юрій и Ал(ександр) поховані в Смот(рицькому) дом(ініканському) костьолі. Але, як буде видно даліше, ці звістки зовсім не певні.

В місцевих архівних документах є ще певні вказівки, що кн(язь) Юрій К(оріятович) дав Кам'янецькій Воскресенській церкві на Руських Фільварках землю, коло міських ланів².

На початку XIX ст. (1805р.) настоятель Кам'янецького монастиря архімандрит Даниїл намагався через суд доказати, що Кам'янецькому монастиреві Юрій Коріятович дав землю, десь коло Руських Фільварків, в розбігу більш як 60 десят(ин) з 20-ма дворами крест'ян; що таке надання кн(язь) Юрій підтвердив ніби привілеєм, даною Кам'янецькому магистрату, що та привілея зберегалася в тім монастиреві в 1805р., и що та земля, ще від часів Коріятовичів називалась «Черничим полем». Але суд не визнав домагань настоятеля монастиря. Такої привілеї не було в монастирі. Певне арх(имандрит) Даниїл мав на увазі грамоту кн(язя) Юрія 1374 р. місту Кам'янцю. Але там нема нічого про надання землі якійсь церкві або монастирю; правда в тій грамоті говориться, що мійські землі на річці Мукші йдуть з полями до княжих чи ксенжих (xięzich) нив – це слово можна розуміти, як ксенжих, «священницьких», попівських нив.

Може це були ниви, якими користувались священники. Але, як відомо, в Кам'янці не було монастиря або чернців до XVIII ст. Назва «Чернече поле» дійсно існувала на початку XIX ст. і пізніше. Певне то було поле, що належало до Воскресенської церкви на Руських Фільварках, яка церква була у XVIII ст. в розпорядженні Кам'янецьких чернців-базилян, від чого і повсталала певне назва «Чернече поле».

Відомо, що в 1452 р. Теодорик Бучацький, заставний держатель міста Кам'янця, надає Воскресенській церкві 10 дворів (ланів) з людьми. Чи не попутане надання Бучацького з грамотою Коріятовича?

Словом справа про надання Юрієм Коріятовичем землі Русько-фольварецької церкви не певна.

---

¹ Под(ольськіе) Губ(ернськіе) Вед(омости), 1838 р., № 9; цит. у Сімашкевича Р(имо)-катол. в Подоліи, 17.

² Синицький в його праці «Каменецкій Свято – Троицкій перwokлассный монастирь» Каменец – Под(ольский), 1868, ст. 3.

Про кінець життя Юрія К(оріатови)ча русько – литовський літопис розповідає так: «князя Юрія волохове взяли себе воєводою и там его окормили», себ-то отруїли (по іншим спискам: «князя Юрія волохове убили»)¹.

Ця звістка літопису загадкова і дуже непевна, бо по молдавським літописним відомостям такого господаря в Молдавії не було, і деякі історики пробували з'ясувати відом(ост)і та висловлювали різні здогади. Так, деякі гадали, що князь Юрій Коріятович був запрошений на Молдавського воєводу партією православних бояр, ворожих до римо – католицизму, бо в ті часи, один з Молдавських воєвод прийняв католицтво і в Молдавії, навіть була утворена католицька єпархія. Але коли небезпека з боку католицизма стала безпідставною й передчасною, то волохи розв'язали це питання отрутою запрошеного князя².

Молдавський історик Ксенопол каже, що Юрій К(оріатов)-ч це воєвода Юга чи Юг, про якого історичні документи говорять при кінці XIV ст., і цей історик робить здогад, що Юрій К(оріатович) прибув до Молдавії, щоби женитися на дочці воєводи Лацка Анастасії і після одержав в спадчину престол Молдавії³.

По іншим історичним звісткам Юрій К(оріатови)-ч вмер гвалтовно в 1377 р. яко претендент Молдавського трону⁴.

Але недавно опубліковані статті проф(есора) Букарештського університету П. Панаїтеску (Panaitescu), [який] рішуче заперечує, що Юрій Коріятович був господарем Молдавії, каже, що всі звістки, що з'явилися в історіографії про господарювання кн(язя) Юрія мильні.

Аргументація цього вченого відносно гаданого господарювання та смерть Юрія К(оріатови)-ча така:

Старовинний р(усько)-литовський літопис каже, Юрія К(оріатови)-ча волохи запросили на господаря, а потім отруїли, але ні один з молдавських літописів не згадує про господарювання Юрія. Правда є дві історичні відомости, що ніби підтверджують звістку р(усько)-литовського літопису. Перше – польська хроніка Стрийковського; цей автор мандрував по Молдавії в 1574–1575 р. і каже, що в Васлюї, в скельному монастирі в Молдавії, за

---

¹ П(олное) С(обрание) Р(усских) Л(ето)п(исей), XVII, 82, 100, 171–390.

² K. Stadnicki, Synowie Gedymina, nowe wyd., 153; Шапаневич, Історія Гал-Волод. Руси, 228; Молчановський, 204.

³ Бессарабія – іст(орическое) описаніе, Спб. 1892, прим. 141. Ксенопол.

⁴ N. Jorda Geschichte des rumänischen Volkes, Gotha, 1905, I, 284; II, 22, 534; F. Zapletal, Horjanska rotunda, Olomone, 4/22, ст. 59.

Берладю, він бачив надгробок Юрія Коріятовича, отруєного в Сочаві його підданими¹.

Але Стрийковський це видумав на підставі звістки р(усько)-литовського літопису, про який літопис він знав. Він взагалі говорить багато непевного в своїх подорожніх спогадах; напр(иклад) він пише, що бачив кості на місці бою турок з хрестоносцями в 1396 р. коло Рощука, а між тим цей бій був в іншому місці; також пише Стрийковський, що бачив в Волохів пам'ятник на місці бою господаря Волохів Бесараба з венгерським королем 1330 р., а між тим ця битва була зовсім в іншому місці. Взагалі можна вказати в Хроніці Стрийковського багато видумок, так, що не можна вірити йому відносно погребя Юрія Коріятовича.

Ніякий інший подорожник, ніякий історичний документ не знає про той надгробок.

Другу підставу оповідання р(усько)-литовського літопису, про господарювання і смерть кн(язя) Юрія в Молдавії хотів дати руминський історик Hasdeu. Він в 1860 р. опублікував привілей на славянській мові, даний ніби господарем Молдавії Юрієм Коріятовичем 3 юня 1374 р. в Берладі боярину Якшу Літавору на село Владиці над Дністром. Проф(есор) Панаїтеску рішуче заявляє, що цей документ опублікований Гасдеу без сумніву фальшований. Таким визнають цей документ більшість руминських істориків. Оригінал того документу нігде не був відшуканий і можна думати, що автором того фальсифікату був самий історик, опубліковавши той документ, бо він був взагалі обвинувачений в справах фальшування документів.

Таким чином ті дві підтримки літописної звістки про господарювання і смерть Юрія Коріятовича в Молдавії [від]падають. Але чого в р(усько)-литовському літопису подано таку непевну звістку?

Проф(есор) Панаїтеску каже, що р(усько)-литовський літопис не є сучасним князюванню Коріятовичів пам'ятник[ом], а його складали в половині XV ст., і зложений він з двох жерел: з певних записів аналів і з народніх переказів, і звістка про господарювання Юрія Коріятовича в Молдавії якраз належить до народніх переказів, часто не певних.

На підставі всього сказаного проф(есор) Панаїтеску приходять до висновку, що Подільський князь Юрій Коріятович ніколи не був господарем Молдавії і він не міг бути похований в Молдавії².

Де ж похований Юрій Коріятович?

¹ M. Strykowski, Kronika polska, litewska, ruska – Zbiór dziejopisow polskich, II, W-wa... (тут частина тексту втрачена, можливо 1746 р. – Д. В.)

² Prof. Panaiteșku, Jourij (Jours) Koriatovič prince Lithuanien et la Moldavie. Ювілейний збірник на пошану академіка М. С. Грушевського, I., Київ 1928, ст. 462–465.

Окольський, історик XVII ст. Домініканського ордену, каже, що Подільські князі Юрій та Олександр Коріятовичі поховані в бувшому Смотрицькому Домініканському кляшторі, як «видно з документів», пише він¹. Певне Окольський розуміє грамоту кн(язя) Олександра Коріятовича 1375 р., бо других документів нема ніяких, але, як буде видно з нище приводимого тексту грамоти 1375 р., з тої грамоти нічого не можна виводити про те, де, власне, князь Юрій помер і був похований. Окольський взагалі в своїх працях помістив дуже багато непевних відомостей щодо історії Домінікан. По його відомостях виходить, що Коріятовичі з собою привели Домінікан з Новгород Литовського, що ці князі засновали домініканські кляштори в Кам'янці, в Смотричу, і в Червоногороді; а тим часом, по певних історичних відомостях, в Новгороді перший раз домінікане з'являються тільки в XVII ст.²

Взагалі ці звістки про смерть та і місце похорону Юрія Коріятовича в Смотричу зовсім не певні.

Більш певніші відомості про те, що Юрій Коріятович, як і його брат Олександр поховані в Кам'янецькій замковій Покровській церкві, яку вони побудували й яка існувала до 1672 р.

Про документальність останньої звістки було вже говорено.

А вмер Юр(ій) К(оріятови)-ч певне в кінці 1374 р., або на початку 1375 р., бо в березні цього 1375 р(оку) брат Юрія – Олександр підтверджує дотацію Юрія Смотрицьким домініканкам і тоді Юрія певне вже не було в живих, як про це вже було зауважено.

Олександр Коріятович^{xxiii}

Другий син Коріята, Подільський князь Олександр в перші часи свого перебування на Поділлі мав намагання шукати підтримки у Польщі, і польський король Казімір Великий після походу свого на руські землі в 1366 р. дав Олександрові Коріятовичу для управління відібрану у литовців Володимирську землю. В 1370 р. кн(язь) Олександр з Володимира поїхав в Краков на похорон короля Казіміра, а цим зкористувався литовський князь Любарт, дядько Олександра, вигнаний раніше Казіміром з Володимира, заняв Володимирський замок і разом й всю Володимирську землю. Олександр, повертаючи з Кракова, прибув на Поділля, і тут, певне, перебував у Кам'янці. Він захищав Поділля від татар, котрі займаючи Барські та Херсонські степи не зрікалися своїх прав на цю країну і їм подоляне ще при Коріятовичах платили

---

¹ Симон Окольський, *Russia florida rosis et liliis*, Leopoli 1646, ст. 104, чи по вид(анню) 1759 р., ст. 273.

² Молчановський, 204–205.

якусь данину. Князь Олександр вів з ними боротьбу і в тій боротьбі й погиб в 1380 р.

Про діяльність кн(язя) Олександра на Поділлію свідчать ті грамоти, які залишилися від нього. Разом з братом Юрієм видав Кам'янцю грамоту 1374 р., про яку ми вже говорили. Крім того відомі ще дві грамоти кн(язя) Олександра від 1375 року: одна – місту Кракову на право вільного торга з Поділлям и друга Смотрицькому домініканському монастиреві на володіння тою землею, що її раніше дав його брат Юрій.

Грамота місту Кракову написана на німецькій мові. До цієї грамоти привішана печатка, з якої видно, що Олександр Коріятович вживав свою Володимирську печатку з малюнком св. Георгія Побідоносця й з написом: S(igillum) ALEXANDRI DVC.VLADIMIRES¹.

Грамота Олександра К(оріятовича) Смотрицькому кляшторові збереглася до наших часів в русько – українському оригіналові й являє собою одну з важливіших історичних пам'яток давнього Поділля. Грамота ця була видана в різних джерелах багато разів.

1) Хромолітографічна копія грамоти видана в книжці «Подолія – историческое описание», издана при Мин(истерстві) Вн(утренних) Дел П. Н. Батюшковим, Спб, 1891, на окремій картці; Фотоп. Знімок: Соболевський «Пташицький...1903?»; Літографні знімки: Сахаровь. Палеографіческие снимки, т. XIV, №16; Срезневській. Древние пам'ятники рус(ского) письма и языка, узд. 2–е.

2) Покійний укр(аїнський) філолог П. Г. Житецький звіривши текст по подлиннику видав грамоту в своїй книжці: «Очеркъ звуковой исторіи малорусскаго наречія», Киевь, 1876, ст.355.

3) A. Przewdeckij «Poodle, Wolyn, Ukraina», t. I, текст ст.119 (додаток до книжки).

4) Молчановський в своїй книжці «Очеркъ известій о Подольской земле до 1434 года», Киев, [1887], ст. 220, надрукував текст грамоти виправивши його по оригіналу, котрий був тоді у П. Г. Житецького. Молчановський, 215, 219–221.

5) М. Симашкевич «Римское католичество и его иерархія в Подоліи», Кам(енец)-Под(ольский), 1872, ст. 457.(виправлений текст).

6) В «Актах Западной Россіи», в «Записках Одеського Общества», т. I, ст. 512 (з (п)омилками); Головацький, Пам'ятки в Науч(ному) Сбор(нику) Галиц(кой) Матрицы, 1865 р., №5, ст. 188; Смирнов, сборник древне-

¹ Monumenta mediae aevi historica res. Gest. Pol. Illustr., wyd. Akad. Um. w Krakowie, V, 57. Wolff, Kniazowie Litewsko – Ruscy od konca czternastego wieku, Warsz(awa), 1895, st. 177; Stadnicki, Syn. Ged., 159, n. 57; Działyński, Zbiog praw lit., прил., табл. III, обяснення до печатки «Alexandri von gotes genad. Herczoą czu Podolien»; Цит(тата) у Молчановського, 214, 219.

рус(ских) пам(ятников), №63, ст. 66; найпізніше видане: проф(есор) В. Розов, Українські грамоти, т. I, (XIV в. і перша половина XV), Київ 1928, але книжка друкована в Ленінграді 1917 р., ст. 19–20.

Текст грамоти 1375 р. такий:

Во имя Отця и Сына и Святого Духа, аминь.

Ми, князь Литовський, князь Олександр Корьятович, Божією милостію князь и господарь Подольской земли, чинимь свѣдочно своимь листомь всякому доброму, ктожь на сей листь посмотрить, штожь былъ братъ нашъ князь Юрій Корьятович приданъ млинъ къ церкви къ Матцѣ Божьи оу Смотричи, то и мы, Олександр, потверживаемь того своим листом, дали єсьмо навѣки той млинъ и место у млина к церкви и тымь мнихомь казателевого закону, а кого коли исьпрячють людий к собѣ оу томь мѣстѣ оу млина, тые люди даль єсмь имь со всемь правомь. Але то, штожь коли вси бояре и земляне будутъ городъ твердити, тогды тии люди такожь имѣють твердити город Смотричь. Иже то, што жь коли вси земляне имуть давати дань оу Татары, то серебро имѣють такожь тии люди давати. А ко млину границя: горѣ Смотричем до мосту, а доловъ Смотричемъ, што дубрава межи Ходорковимь селомь, тое дубравы половина ко млину, а в поли кде собѣ проорють нивы, то ихъ имєеть прислушати. А на то дали єсьмо свий листь и печать привѣсили своего князства. А свѣдци на то: Гринко пан Староста Подольский, Смотрицкий воевода Рогозка Прокопъ, Семенко Карабчиевський. А писань листь оу Смотричи по Божимь нараженъи 1000 леть и 300 и 70 пятого лета м(єся)ця марта оу 17 оу день святого Олексея человека Божья.

Подлинна грамота збереглася в 1917 р. (по свід(ченню) проф(есора) Розова в Лен(інградському) Археолог(ічному) Інституті).

Грамота написана великим півустановом на пергаменті; висота 15,5 см., ширина – 31 см.

Пергамент знизу загнутий (2,7 см.) через залом прошита тасьма з пергаменту і на ній прибита печатка з темного воску з малюнком – Юрія Побідоносця; кругом печатка обломалась, і через те нема напису.

Малюнок Св. Юрія на коні такий, як і на печатці при грамоті, того же князя Олександра даній місту Кракову; тим то можна думати, що напис кругом печатки, на грамоті Смотрицькій був такий, як на грамоті Краківській, а именно: «S. Alexandi duc. Vladimirię», – себ-то Олександр Корьятович вживав печатку Владимирську, бо він раніш володів містом Володимиром на Волиню.

Грамота кн(язя) Олександра Корьятовича взагалі не визиває сумніву в її подлинности.

Тільки один польський історик Каз(имир) Стадницький висловив підозріння в правдивості грамоти, на тій підставі, що ніби-то мова грамоти має полонізми пізнішого часу (але які – не показав), та ніби-то имена свідків підозрілі і печать з Юрієм Побідоносцем повинна була бути з Литовським

гербом їздця (Погоні), а не Св. Юрія¹. Ці закиди розбив пок(ійний) Молчановський², показавши, що ніби-то полонізми грамоти 1375 р. можна найти й в інших тогочасних українсько-руських документах. Імена же свідків здибаються в інших тогочасних Подільських документах, а до того ще треба додати, що критик (Стадницький) не бачивши оригіналу й перекутив імена тих свідків. Щодо печаті, то також сама печать приложена й до грамоти Краковським купцям. Словом – закиди Стадницького безпідставні.

Смотрицька грамота дає багато цікавих відомостей щодо історії Поділля.

Перше всього ця грамота дала польсько-католицьким історикам підстави тому твердженню, що ніби – то князь Олександр, а також Юрій були католиками, бо вони дали землю і млин доминиканам (листом казательного рангу).

Окольський навіть говорить, що й князі ті поховані в Смотрицькому доминиканському кляшторі.

Але більш правдоподібна історична звістка на те, що Юрій и Олександр Коріятовичі поховані в Кам'янецькій замковій церкві, як було вже сказано.

В самій грамоті є докази того, що видав її православний чоловік: хронологічна дата зазначена по православному календарю: 17 марта, в день Св. Олексія чоловіка Божія, – такого святого в католицькому календарі нема.

Самий факт затвердження за доминиканами землі та млина нічого не говорить про католицтво князів: грамота говорить тільки, що земля затверджується, вона могла бути наданою кимось іншим, або, навіть набута доминиканами за гроші.

Крім віросповідного питання про князів, Смотрицька грамота дає цікаві звістки про бояр и землян, що мають «твердити городь», про дань Татарам, яку подоляне ще давали Татарам.

В цій грамоті звертає увагу вираз «а вь поли кде собѣ проорють нивы» – це показує, що хліборобство на Поділлі було ще мало розвинуте і землі стояли облогами і можна було скільки завгодно забирати, приорювати землі (Ходоркового села, коло міста Смотрича тепер нема).

Про смерть Олександра Коріятовича р(усько)-литовська літопись каже, що цього «князя Олександра Татарове оубили». Певне він погіб в боротьбі з Татарамі, які ще тоді перебували в причорноморських степах і, може, не покидали своїх претензій на володіння Поділлям.

Смерть Олександра Коріятовича сталася коло 1380 р.³ Про звістку польського історика Окольського про місце похорону кн(язя) Олександра Коріятовича ми вже говорили.

---

¹ Stadnicki, Synowie Gedymina, Lwów ? [1881]

² Молчановський «Очеркь известій о Подольской земль до 1434 года», Київ [1887], ст. 219–222.

³ Wolff, kniazowie Litewsko – rusce, 177. (проверити).

Костянтин Коріятович^{xxiv}.

Про третього (п'ятого. – Д. В.) сина Коріята Подільського князя Константина Коріятовича маємо мало історичних звісток. Особливо про його діяльність на Поділлію. Русько-литовські літописі розказують, що польський король Казимир пропонував кн(язю) Константину видати за нього свою дочку и именовати його своїм наслідником, з тою умовою, щоби він перемінив православну віру на католицьку, і що Константин приїхав до короля і відмовився прийняти королівську пропозицію, бо не хотів міняти своєї віри. Хоч це не підтверджується іншими історичними відомостями, і вище зазначені звістки може занесені до літопису, як народні перекази, але це показує, що в часі, близькі[м] після заняття Подолі Коріятовича[ми] себ-то в часі зложення русько-литовської літописи, Подільських князів вважали, як щирих прихильників православної віри.

Про смерть кн(язя) Константина в літописі кажуть глухо: вмер у своїм князівстві, а де саме, невідомо¹. В деяких списках літопису говориться, що Константин К(оріатович) від'їхав до Угорського короля и там вмер².

Від кн(язя) Константина маємо грамоти:

Одна – дана Краківським купцям на право вільної торгівлі з Поділлям, 1385р.³

Певне, грамота Константина Коріятовича є підтвердженням виданої раніше, в 1375 р. грамоти кн(язем) Александром Коріятовичем.

Друга грамота кн(язя) Константина Коріятовича видана разом з братом Федором року 1388 – 19/IX. слuzі (служилому чоловікові Немирі), за його вірну службу, на володіння містом Бакотою^{xxv} з селами Наддністрянщини.

Грамота ця написана русько-українською мовою й видана проф(есором) Філевичем у «Варшавських Університетских Известіях» 1893 р., III, 22–23. Самої грамоти не збереглося до наших часів.

Текст грамоти такий^{4xxvi}.

З названих в грамоті поселень Наддністрянщини можна бачити, що Немирі було дано великі простори землі: починаючи від Студениці і кінчаючи Бронницею нище Могилева^{xxvii}.

Про Бакоту ми вже говорили раніше. Інші села названі в грамоті 1388 р. такі: Студениця^{xxviii} над Дністром, вище Бакоти на 5 км.

---

¹ П(олное) С(обрание) Р(усских) Л(етописей), XVII, 82, 100, 497. В деяких списках літопису говориться, що Константин К(оріатович) від'їхав до Угорського короля и там вмер. I(bi)d(em) 170, 279, 390, 457.

² I(bi)d(em), 170, 279.

³ Monumenta mediæævi, V, 74.

⁴ Варшавські Університетські известія, 1893, III, 22–23; Naruszewicz, Historia narodu Polskiego, Kraków, 1860, t. VI, ст. XIX.

Подільське князівство...

Привороття^{xxxix} – це с. Привороття, в 12 км. на північ від Бакоти.

Подтеремці^{xxx} – це певне, теперішнє село Теремці, в 3 км. від Бакоти.

Борсуківці, або Борсуки^{xxxi}, село в 15 км. від Старої Ушиці^{xxxii} на північний схід.

Бучай^{xxxiii}, село на лівому боці річки Ушиці^{xxxiv}, в 20 км. від Старої Ушиці, на північ.

Лядава^{xxxv} над Дністром, вище Могилева.

Бронниця^{xxxvi} над Дністром, нище Могилева.

Села Ходорковці, Онисимовці й Молдава тепер не існують в цій Наддністрянщині.

Певне на тій площині, що займали названі в грамоті поселення, не було інших міст та сел, бо в грамоті сказано, що як з'являться які нові села, між тими дарованими селами, то ті нові села мають належати цьому же Немирі.

В цій грамоті також згадуються такі обов'язки Немирі й його людей, як і в інших грамотах, кн(язів) Коріятовичів: брати участь в виплаті данини Татарам, в «тверджені» міста, до якого вони будуть належати.

Немира, що йому дано Бакоту та інші поселення на Подністров'ю, згадується, як свідок в грамоті Федора Коріятовича 1392 р.: «пан Немира Бакотський». Пізніше він, під іменем «Петра Бакотського старости Подільського», виступає свідком в грамотах Ягайла^{xxxvii} 1407 р. Ісаку на Тисоловці^{xxxviii} і Ходьку на Ярмолинці^{xxxix}.

Бакотський маєток перейшов до Щуковських (коло 1443–1450 рр).¹

Більше відомостей про діяльність на Поділлі Конст(антина) К(оріятовича) нема.

Вмер Константин Коріятович коло 1391 р.?

Федір Коріятович^{xli}.

Четвертий (шостий. – Д. В.) брат Федір Коріятович хоч, може й прибув на Поділля з іншими своїми братами, але перебував тут спершу недовго. По смерті батька свого Коріята Гедиміновича, Федір одержав батьківський уділ Новгород Литовський и там жив деякий час, а по смерті своїх двох братів Юрія і Олександра перебував на Поділлі, й, як ми бачили, в 1388 р. видав разом з братом Константином грамоту Немирі, а по смерті й третього брата зівстався деякий час одним господарем Поділля.

Князь Федір Коріятович мав ще уділ на Угорській Україні в Брестській окрузі. В ті часи Волохи, предки теперешних Румин, покинули ту країну

---

¹ Kaz(ymyr) Pulaski, Szkice i poszukiwania historyczne, Serya trzecia, Kraków 1906, ст. 125–126: Stare osady po ziemi Kamienieckiej i dziedziczące na nich rody podilskiej szlachty historyczniej.

и перекинулись на обшири Молдавії розселились між Дністром і Прутом. Оставлену Волохами землю треба було заселити и навести там лад, для того, може, Угорський король запросив до себе Подільського князя Федора й дав йому уділ – місто Мункачів^{XLII} з околицями.

Коли, власне, одержав Федір Коріятович цей угорський уділ – невідомо. По деяким історичним відомостям кн(язь) Федір володів Мункачевом, ще до прихода кн(язів) Коріятовичів на Поділля, але, здається, в Мункачеві не жив.

Федір Коріятович володів Поділлям недовго після того, як став єдиним володарем тої країни.

Господаруючи на Поділлю Федір К(оріатович) роздавав чи затверджував землі за своїми служилими людьми, але його грамоти не дійшли в подлинніках до нас^{XLIII}. Подлинні [тексти] тих грамот до нас не дійшли, тільки відомо більш докладно одна з грамот 1392 р., якою грамотою він дав своєму служилому чоловікові Бедриху чотирі села в Червоногородській окрузі. Грамота була видана на пергаменті, на русько-українській мові, але ні сама грамота, ні подлинний текст її до нас не дійшов, а тільки польський переклад, затверджений королем 1567 року¹.

Текст той відновлюємо в перекладі з польської мови:

«Во им'я Отця, і Сина, і Святого Духа, аминь. Ми, князь Федір Коріятович, Божою милостю князь і господар Подільської землі, чинимо відомим кожному доброму, коли б тільки на той лист подивився або почує й його прочитає, що Ми, князь Федір, далисьмо слугі нашому вірному Бедришкові, за його вірну службу, села наші по назві Сатеричинці, Олеховці, Клименці і Супрунківці в дідицтво й відчину й дітям його, зі всім правом, з даниною, з винами й судами й присудами. А Бедришко має своїх людей судити і вини й присуди людей своїх брати, а до Бедришкових людей не треба втручатися жадному воеводі, тільки самому Бедришкові, бо то його люди; тільки коли всі земляне будуть давати данину Татарам, тоді сrebro мають давати Бедришкові люди, і замок мають поправляти, до якого замку будуть прихилені. А Бедришко і його діти і його потомки мають нам і нашим дітям і нашим природним потомкам скрізь вірно служити і на війну на поганина (йти), як всі наші земляне. А коли б Бедришкові не подобалося в нас служити, тоді може своє заслуження заставити, продати, замінити і віддати кому захоче з нашого відома, доложивши нам, своїм господарам, і з одпущенням поклонившись може пійти, куди захоче. А на підтвердження того всього і на свідоцтво приложили Ми печатку нашого князівства – до цього листу. Свідки на то: пан Неміра Бакотський, п. Павел Ступиця, п. Михайло Прочович та ін. І багато

---

¹ Передрук у Молчановського, 219–220. Текст [її] виданий Ал. Яблоновським в (Zródła dziejowe, V, Warsz(awa), 1877 r., st. 20).

інших добрих людей, до цього на послух. А писав той лист Греор, писар, по Божім Народженню тисяча літ триста літ дев'яност літ і два літа, в перший день місяця іюля».

З тих чотирьох сел, які дав Федір Коріятович Бедришку, тільки одно, а именно Супруньківці^{XLIII}, відомо тепер, недалеко від Кам'янця (в 20 вер(стах) коло м. Шатави^{XLIV}, а що то за села три інші – невідомо.

Бедрих чи Бедришко пізніше одержав від литовського князя Вітовта^{XLV} селища в Сморицькій волості Сволочигачі і Верхболванця¹, – що то за села – теж невідомо.

Іменем Бедришка названо одне село в північній частині Кам'янецьчини – Бедриківці, яке село й тепер існує, а сусіднє містечко Городок називалось колись Бедрихів Городок. Трохи пізніше в актах являється Миколай Бедрих, або Бедрихович, – це може був син того Бедриха, що одержав від Федора Коріятовича Супруньківці та інші села².

В історичних жерелах є згадки ще про інші грамоти та надання кн(язя) Федора Коріятовича, але звістки ті недокладні. Так, в люстрації королівських маєтків 1469 р. говориться, що Подфилипський представив при люстрації королівські грамоти, а також руські (ruthenicis litteras) на села Подфилип'є і Ковальче^{XLVI} в Кам'янецькій окрузі. Той же Подфилипський держить село Глубочок з руською грамотою – це донація того же Федора Коріятовича³. Село Подфилип'є^{XLVII} тепер існує при р(і)ч(ці) Збручі на Кам'янецьчині. Глубочок^{XLVIII} – це перше село Борщівського повіту, коло Борщова^{XLIX} – 67 кілометрів на Захід.

В тій же люстрації говориться, що Миколай з Тернави, канонік Львівський, представив грамоти Федора Коріятовича на села, якими він не володіє, а именно на села Мукшу, Пакошевичі, інакше Звон, Лидерки і Волові Лози⁴. Тепер є кілька сел з назвою Мукша⁵, коло Кам'янця й при Дністрі, а що то за села другі – невідомо.

Федір Коріятович володів Поділлям до 1393 р., значить найдовше з чотирьох братів. Брат його Юрій вмер десь коло 1375 р., після того скоро вмер Олександр, коло 1380 р. Третій брат вмер коло 1391 р. Після того Федір К(оріятович) зостався єдиним господарем Подільської землі до осені 1393 р.^{LI}

¹ Акты Зап(адной) Россіи, I, № 22.

² Сецинській, Историческіе сведения о приходах Каменецкаго уезда, Id, Ушицкій уездъ, 91 (Труды Под(ольскаго) Ц(ерковнаго) Ист(орико)-Арх(еологическаго) Общ(ества), XI, ст. 90–91).

³ Źródła dziejowe, XVIII, ч.I, друга половина ст. 45.

⁴ I(bi)d(em), ст. 56.

Коментарі

^I Коріатовичі (Коріатовичі, Корятовичі) – князі, одна із гілок династії Гедиміновичів у Великому князівстві Литовському в другій половині XIV – на початку XV ст.

^{II} Коріат (Михаїл) (п. між 1358 і 1362 рр.) – син великого князя литовського Гедиміна і дочки полоцького князя Івана Всеволодовича княгині Ейни. Володів Новогрудком та Новогрудською землею, яку отримав від батька. В 1349 р. очолив литовське посольство до хана Золотої Орди Джанібека з метою створення антимосковської коаліції, яке не принесло бажаного результату. Мав 7-х синів (Юрій, Дмитро, Олександр, Борис, Костянтин, Федір і Василь) та 1-у доньку Анастасію. (Stadnicki K. Gedymina wielko-władcy Litwy: Monwid – Narymunt – Jewnuta – Koriat. – Lwów, 1881. – S. 139–181; Tęgowski J. Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów. – Poznań-Wrocław, 1999. – S. 164–167; Николаеў М. Карыят // Вялікае княства Літоўскае. Энцыклапедыя ў двух тамах. – Т. 2 (К – Я). – Мінск, 2006. – С. 66; Шабульдо Ф. Коріатовичі // // Енциклопедія історії України. – Т. 5. – К., 2008. – С. 158–160).

^{III} Ольгерд (бл. 1296 – травень 1377) – син великого князя литовського Гедиміна. Від батька отримав Кревське князівство. Проводив активну зовнішню політику, спрямовану на розширення території Великого князівства Литовського. За його правління до складу ВКЛ увійшли українські землі: Сіверська, Київська, Подільська. У 50-х – першій половині 60-х рр. XIV ст. вів активну боротьбу з Польщею за володіння Волиню та Підляшшям (Грыцкевіч А. // Вялікае княства Літоўскае. Энцыклапедыя ў двух тамах. – Т. 1 (А – К). – Мінск, 2005. – С. 222).

^{IV} м. Новогрудок, сучасне місто Гродненської обл. (Республіка Білорусь).

^V Юрій Коріатович (пом. бл. 1374 р.) – найстарший син Коріата. У 1352 р. був серед тих князів, які підписували литовсько-польський трактат про поділ Галицько-Волинської держави. 1366 року виступав на боці польського короля Казимира III. Був господарем Подільського князівства (Tęgowski J. Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów. – Poznań-Wrocław, 1999. – S. 167–169; Шабульдо Ф. Коріатовичі // Енциклопедія історії України. – Т. 5. – К., 2008. – С. 158).

^{VI} Кам'янець-Подільський – сучасне місто, Хмельницької області, районний центр.

^{VII} Казимир III Великий (пол. Kazimierz III Wielki) (03. 04. 1310 – 05. 11. 1370) – польський король з династії Пястів. Коронований польським королем 25 квітня 1333 р. Проводив цілеспрямовану політику, метою якої було зміцнення Корони Польської та її централізація. При підтримці Угорщини, з 1340 р. вів боротьбу за Галицько-Волинське князівство, наслідком якої стало приєднання Галичини до Польського королівства (Русина О. Казимир III Великий // Енциклопедія історії України. – Т. 4. – К., 2007. – С. 22).

^{VIII} Мова йде про договір 1366 р. підписаний з Великим князівством Литовським, за яким до Корони Польської відійшла Західна Волинь з Холмом і Белзом.

^{IX} Цього року військо Казимира III захопило Львів та інші галицькі міста. В результаті Галицько-Волинські землі увійшли до складу Польського королівства як окреме «Королівство Русі».

^X Очевидно, помилка, мало бути – Юстиції.

- ^{XI} У публікації цього документа квадратні дужки поставлені Ю. Сіцінським.
- ^{XII} Так у ркп Ю. Сіцінського, ймовірно мало бути kniazi.
- ^{XIII} Переклад з латинської мови в ркп відсутній.
- ^{XIV} У цьому тексті в круглих дужках позначення Ю. Сіцінського.
- ^{XV} р. Мукша – річка України, ліва притока Дністра.
- ^{XVI} р. Баговиця – річка України, ліва притока Дністра.
- ^{XVII} с. Смотрич – сучасне село Дунаєвецького р-ну Хмельницької обл.
- ^{XVIII} Михайло Вишневецький (Міхал (Михайло) Корибут Вишневецький (пол. *Michał Korybut Wiśniowiecki*), (31.07.1640 – 10.11.1673) – король Речі Посполитої, обраний 19 червня 1669 р. Походив зі старовинного шляхетського роду Вишневецьких, герба Корибут. Син Яреми Вишневецького. Під час його владарювання Польща, намагаючись захопити Правобережну Україну, вела війну проти гетьмана Петра Дорошенка. У серпні 1672 р. українсько-турецька армія зайняла м. Кам'янець-Подільський і вступила на територію Галичини. Після короткотривалої облоги українсько-турецькими військами Львова Михайло Корибут Вишневецький уклав 18 жовтня 1672 р. Бучацький мирний договір, за умовами якого Україна ставала незалежною державою під протекторатом Туреччини. Помер у Львові
(http://uk.wikipedia.org/wiki/Міхал_Корибут_Вишневецький).
- ^{XIX} Петро Могила (21.12.1596 – 01.01.1647) – молдавський боярин, політичний, церковний і освітній діяч Речі Посполитої, архімандрит Києво-Печерського монастиря (з 1627 р.), Митрополит Київський, Галицький і всієї Русі (з 1633 р.), екзарх Константинопольського патріарха. Канонізований Церквою 1996 р.
(http://uk.wikipedia.org/wiki/Петро_Могила).
- ^{XX} м. Хотин – сучасне місто Чернівецької обл.
- ^{XXI} Тут і далі в цьому реченні у квадратних дужках помічено місця, які не читаються в ркп.
- ^{XXII} с. Устя – сучасне село Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл., яке розташоване у гирлі р. Смотрич.
- ^{XXIII} Олександр Коріатович (пом. бл. 1380–1382 рр.) – вважається третім сином Коріата Гедиміновича. Був прибічником польського короля Казимира III Великого, від якого у 1366 р. отримав у ленне володіння м. Володимир (суч. Володимир-Волинський). З кінця 1374 р. або на початку 1375 р., після смерті свого брата Юрія, став володарем Подільського князівства, однак як співправитель краю згадується з першої половини 1370 р. У 1377 р. присягнув угорському королю Людовіку як його васал. Вважається, що загинув у бою з татарами (Tęgowski J. Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów. – Poznań-Wrocław, 1999. – S. 171–175; Шабульдо Ф. Коріатовичі // Енциклопедія історії України. – Т. 5. – К., 2008. – С. 158–159; Войтович Л. Княжа доба на Русі: портрети та еліти. – Біла Церква, 2006. – С. 672–673).
- ^{XXIV} Костянтин Коріатович (бл. 1355 р. – між вереснем 1388 і 1 липня 1392 р.) – п'ятий син Коріата Гедиміновича. Належав до близького оточення польського короля Владислава-Ягайла. На початку 80-х рр. XIV ст. просив Папу Римського Урбана VI про заснування у Кам'янці католицького єпископства. За версією «Хроніки Биховця», князю приписують володіння Черніговом і Чорторийськом (тепер с. Старий Чорторийськ Маневицького р-ну Волинської обл.), які належали Костянтину

Ольгердовичу та двом його синам Глібу та Василю. Будучи подільським князем, карбував власну монету, так званий «подільський півгрош» (аверс – герб Коріатовичів – Св. Юрій-зміборець, реверс – герб угорських королів з династії Анжу). Вважається, що співправителем Поділля був князь Федір, брат Костянтина. Мав сина Гридка (Григорія) (Tęgowski J. Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów. – Poznań-Wrocław, 1999. – S. 177–180; Погорілець О., Савов Р. Монета подільського князя Костянтина // Нумізматика і Фалеристика. – 2004. – № 3. – С. 24–29; Шабунько Ф. Коріатовичі // Енциклопедія історії України. – Т. 5. – К., 2008. – С. 159; Україна: Литовська доба (1320 – 1569). – К., 2008. – С. 99).

^{xxv} Бакота – давньоруське місто, у XIII ст. важливий політико-адміністративний центр Дністровського Пониззя, а з XIV ст. – Подільського князівства. Упродовж XII–XIII ст. кількість населення становила близько 2,5 тис. осіб. До нашого часу городище не збереглося, оскільки в 1981 р. у зв'язку з будівництвом Дністровської ГЕС селище було затоплено.

^{xxvi} Текст грамоти в ркп відсутній.

^{xxvii} м. Могилів-Подільський – сучасне місто Вінницької обл., районний центр.

^{xxviii} Тепер не існує.

^{xxix} Тепер – с. Привороття Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.

^{xxx} Тепер – с. Теремці Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.

^{xxxi} с. Борсуки – сучасне село Новоушицького р-ну Хмельницької обл.

^{xxxii} смт. Стара Ушиця – сучасне селище міського типу Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.

^{xxxiii} Тепер – с. Бучая Новоушицького р-ну Хмельницької обл.

^{xxxiv} р. Ушиця – річка України, ліва притока Дністра.

^{xxxv} Тепер – с. Лядова Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл.

^{xxxvi} с. Бронниця – сучасне село Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл.

^{xxxvii} Ягайло (Владислав II Ягайло) (бл. 1350 – 1.06.1434) – великий князь литовський, король польський. Син Ольгерда та тверської княгині Юліанії (Ульяни Олександрівни Тверської). Родоначальник династії Ягеллонів, яка правила у Польщі та Великому князівстві Литовському до 1572 р. Проводив активну зовнішню політику, спрямовану на зміцнення спочатку Великого князівства Литовського, а після одруження з польською королевою Ядвігою (18.02.1386 р.) – і Польщі. Підтримував союзницькі стосунки з Тевтонським орденом та Золотою Ордою. В 1380 р. разом із ханом Мамаєм мав виступити проти Московського князівства. 14.08.1385 р. був ініціатором підписання Кревської унії, яка стала початком утворення Речі Посполитої. З Ядвігою дітей не мав, проте після її смерті Ягайло одружується з онукою Казимира III Великого, дочкою графа Цельського Анною, закріпивши цим самим родинні зв'язки з династією Пястів (http://ru.wikipedia.org/wiki/Ягайло_Ольгердович).

^{xxxviii} Населений пункт не локалізовано.

^{xxxix} м. Ярмолинці – сучасне місто Хмельницької обл., районний центр.

^{xl} Федір Коріатович (пом. 1414 р.) – шостий син Коріата Гедиміновича. Управляти Подільським князівством став до 1388 р. Виступивши проти умов Кревської унії 1385 р., князь пішов на створення коаліції, до складу якої увійшли сини великого князя литовського Ольгерда: київський князь Володимир, сіверський князь

Корибута, вітебський князь Свидригайло та господар Молдавії Роман І. Однак внаслідок воєнного походу короля Владислава-Ягайла на Подільське князівство восени 1394 р., Федір зазнав поразки і виїхав до Угорського королівства. Свої права на управління Поділлям він передав угорському королю Сигізмунду, отримавши натомість жупи Берег і Шарош, а у 1396 р. – у пожиттєве володіння Мукачівську та Маковицьку домінії. Мав двох дочок (Анна і Марія), і, можливо, одного сина (Жедевід-Іван Федорович) (Tęgowski J. Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów. – Poznań-Wrocław, 1999. – S. 182–187; Войтович Л. Княжа доба на Русі: портрети та еліти. – Біла Церква, 2006. – С. 673–674).

^{XLІ} Тепер – м. Мукачів Закарпатської обл., районний центр.

^{XLII} На сьогодні відома оригінальна грамота Ф. Коріатовича своєму слугі Гринку на міста Сокоlecь і Збинів від 20 червня 1391 р., яка збрігається у Національному історичному архів Білорусі. Документ був знайдений і надрукований білоруським істориком О. Грушею на сторінках Білоруського історичного огляду. – Т. 8. Сш. 1–2 (14–15). (<http://www.lingvo.minsk.by/~bha/08/hru.htm>). Ця грамота є підтвердженням попереднього привілею, пожалуваного Гринку Костянтином та Федором Коріатовичами, під час їх спільного управління Подільським князівством.

^{XLIII} Тепер – с. Супрунківці Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.

^{XLIV} с. Шатава – сучасне село Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.

^{XLV} Вітовт (Вітаутас, правосл. хресне ім'я Олександр, катол. – Вігант) (бл. 1348 – 27.10.1430) – великий князь литовський (з 1392 р.), син Кейстута Гедиміновича, двоюрідний брат Ягайла. Після підписання Кревської унії 1385 р. Вітовт, підтриманий українсько-булоруською знаттю, вів боротьбу з польським королем Ягайлом за незалежність Великого князівства Литовського. Згідно укладеного Острівського договору в 1392 р. Вітовт став намісником Ягайла в Литві, а фактично – його правителем. Формально великим князем литовським був визнаний за умовами Віленсько-Радомського договору 1401 р. У 1399 р. Вітовт на чолі литовсько-українсько-білоруського війська зазнав поразки на р. Ворскла від армії хана Тимура Кутлуга і темника Едигея. Вів постійну боротьбу з Тевтонським орденом; очолив армію ВКЛ (були присутні і подільські загони) у Жальгірській (Грюнвальдській) битві 1410 р., у якій здобув блискучу перемогу. В 1413 р. разом з Владиславом-Ягайлом уклав Городельську унію, яка підтвердила чинність Кревської. 9–29 січня 1429 р. за його ініціативи відбувся з'їзд європейських монархів у Луцьку, на якому була намічена коронація Вітовта на 8 вересня 1430 р. Проте, внаслідок спротиву польських магнатів, шляхти та особисто короля Ягайла, цього не сталося. Дітей не мав (Шабульдо Ф. Вітовт // Енциклопедія історії України. – Т. 1. – К., 2003. – С. 580–581; <http://ru.wikipedia.org/wiki/Витовт>).

^{XLVI} Тепер невідоме.

^{XLVII} Тепер – с. Підпилип'я Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.

^{XLVIII} Тепер – с. Глибочок Борщівського р-ну Тернопільської обл.

^{XLIX} м. Борщів – сучасне місто Тернопільської обл., районний центр.

^L Тепер – залізнична платформа «Мукша» біля с. Тарасівка Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.

Дмитро Ващук

¹¹ Згідно сучасних досліджень, до осені 1394 р., коли внаслідок воєнної виправи польського короля Владислава-Ягайла владу Коріатовичів на Поділлі було скасовано (Tegowski J. Sprawa przyłączenia Podola do Korony Polskiej w końcu XIV wieku // Teki Krakowskie. – T. V. – Kraków, 1997. – S. 164–168; Ващук Д. Проблема входження Поділля до складу Великого князівства Литовського в другій половині XIV ст.: історіографічний аспект // Збірник наукових праць за підсумками Міжнародної науково-практичної конференції «Кам'янець-Подільський у контексті українсько-європейських зв'язків» (16–17 травня 2003 р.). – Кам'янець-Подільський, 2004. – С. 40–42).